

Ішкі суда жүзетін кемелерді техникалық пайдалану қағидаларын бекіту туралы

Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің 2015 жылғы 28 сәуірдегі № 508 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2015 жылы 28 шілдеде № 11776 болып тіркелді.

"Ішкі су көлігі туралы" 2004 жылғы 6 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңы 9-бабының 1-тармағының 26-20) тармақшасына сәйкес **БҰЙЫРАМЫН:**

1. Қоса беріліп отырған Ішкі суда жүзетін кемелерді техникалық пайдалану қағидалары бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің Көлік комитеті (Ә.А. Асавбаев):

1) осы бұйрықтың Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде заңнамада белгіленген тәртіпте мемлекеттік тіркелуін;

2) осы бұйрық Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелгеннен кейін күнтізбелік он күн ішінде оның көшірмелерін бұқаралық ақпарат құралдарында және "Әділет" ақпараттық-құқықтық жүйесінде ресми жариялауға жіберуді;

3) осы бұйрықтың Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің интернет-ресурсында және мемлекеттік органдардың интранет-порталында орналастырылуын;

4) осы бұйрық Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелгеннен кейін он жұмыс күні ішінде осы бұйрықтың 2-тармағының 1), 2) және 3) тармақшаларында көзделген іс-шаралардың орындалуы туралы мәліметтерді Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің Заң департаментіне ұсынуды қамтамасыз етсін.

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау жетекшілік ететін Қазақстан Республикасының Инвестициялар және даму вице-министріне жүктелсін.

4. Осы бұйрық оның алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасының

Инвестициялар және даму министрі

Ә. Исекешев

"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасының

Ұлттық экономика министрлі

Досаев Е.А.

2015 жылғы 26 маусым

"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасының

Ішкі істер министрі

_____Қасымов Қ.Н.

2015 жылғы 22 маусым

"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасының

Энергетика министрі

_____Школьник В.С.

2015 жылғы 12 маусым

Қазақстан Республикасы
Инвестиция және даму министрінің
2015 жылғы 28 сәуірдегі
№ 508 бұйрығымен бекітілген

Ішкі суда жүзетін кемелерді техникалық пайдалану қағидалары

1. Жалпы ережелер

1. Ішкі суда жүзетін кемелерді техникалық пайдалану қағидалары (бұдан әрі - Қағидалар) "Ішкі су көлігі туралы" 2004 жылғы 6 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңы (бұдан әрі - Заң) 9-бабының 1-тармағының 26-20) тармақшасына сәйкес әзірленген және Қазақстан Республикасының ішкі суда жүзетін кемелерін техникалық пайдалану тәртібін айқындайды.

2. Осы Қағидалардың ережесі Қазақстан Республикасы Мемлекеттік туының аясында пайдаланылатын, аралас "өзен-теңіз" суларында жүзетін кемелерді қоса алғанда, ішкі су көлігі кемелеріне қолданылады.

3. Осы Қағидаларда мынадай ұғымдар пайдаланылады:

1) кепілдік мерзімі - пайдалану кезеңі, ол аяқталғанға дейін жұмысты орындаушы (жасау, жөндеу, техникалық қызмет көрсету) кеменің (кеме техникасының) техника-пайдалану сипаттамалары мәндерінің белгіленген талаптар деңгейінде сақталуына осы Қағидаларды сақтаған жағдайда кепілдік береді.

2) Кеме қатынасы тіркелімі - ішкі суда жүзетін және "өзен-теңіз" суларында жүзетін кемелерді жіктейтін және олардың техникалық қауіпсіздігін қамтамасыз ететін мемлекеттік кәсіпорын;

3) кемені (кеме техникасын) сынау - кеменің (кеме техникасының) техникалық-пайдалану сипаттамаларын табиғи айқындау;

4) куәландыру - кеменің бағдарын және класының расталуын ескере отырып, оның жүзу қауіпсіздігін қамтамасыз етуге бағытталған техникалық регламенттерде және

Кеме қатынасы тіркелімінің қағидаларында белгіленген талаптарға сәйкес оның техникалық жай-күйін айқындау және сыныбын растау мақсатында кеме мені тексеріп қарау;

5) кеме мені жөндеу - техникалық пайдаланудың құрамдас бөлігі, кеме мені немесе оның элементтерінің техникалық-пайдалану сипаттамасын белгілі бір уақыт аралығында қамтамасыз ету, қолдау және қалпына келтіру мақсатында жүргізіледі;

6) кеме экипажы мүшелерінің меңгеру бойынша кестесі - кеме экипажы мүшелеріне кеме мені техникалық құралдарын бекітетін және экипаж мүшелеріне техникалық жай-күй мен оларды ұстауға жауапкершілікті бекітетін құжат.

7) пайдалануға дайындық - бұл ретте кеме техникасы жұмыс істейтін жай-күйде болатын, кеме экипажбен толықтырылған және бортында қажетті жарақтандыру мен қажетті құжаттары бар кеме мені жай-күйі;

8) техникалық жай-күйі - Кеме қатынасы тіркелімінің Қағидаларымен регламенттелетін қасиеттердің, кеме мені қазіргі кезде пайдалануға жарамдылығының дәрежесін және Кеме қатынасы тіркелімінің Қағидаларына сәйкестігін сипаттайтын элементтерінің жиынтығы;

9) техникалық қолдану – барлық пайдалану мерзімі ішінде кемелерді жарамды жай-күйде ұстау үшін орындалатын ұйымдастырушылық, техникалық шаралар кешені;

10) техникалық пайдалану сапасын бағалау - кеме мені техникалық құралдарының, жүйелері мен құрылғыларының кеме иесі белгілеген көрсеткіштер жүйесі бойынша жұмыс істеуінің паспорттық және нақты деректерін бағалау, сондай-ақ кеме мені пайдалану кезінде болатын зақымдануды, істен шығу мен жұмыстағы кідірісті талдау;

11) техникалық пайдалану - кеме мені, кеме мені техникалық құралдарын, жүйелері мен құрылғыларын кеме экипажы орындайтын олардың техникалық-пайдалану сипаттамасына сәйкес пайдалану;

12) техникалық басқару - кемелерді әртүрлі басқару деңгейлерінде техникалық пайдалануын ұйымдастыруды көздейтін техникалық пайдалануды басқару, техникалық қызмет көрсету жүйесі буындарының арасындағы өзара іс-қимылды реттеу;

13) тоқтап тұру - кеме өз функцияларын орындамайтын кезең;

2. Негізгі талаптар

4. Пайдалануға Заңның 23 бабының 1 тармағына сәйкес белгіленген қолданыстағы кеме құжаттары бар кемелер жіберіледі.

5. Кеме мені техникалық, өртке қарсы және санитарлық дайындығы, оның жабдықталуы, экипажбен толықтырылуы, экипаж мүшелерінің біліктілігі мен кәсіби дайындығы:

1) кемелердің жүзу қауіпсіздігін;

2) экипаждың еңбек және демалысының қауіпсіздігін және қажетті жағдайларын;

- 3) жолаушылардың кемеде болу қауіпсіздігін және қажетті жағдайларын;
 - 4) тасымалданатын жүктердің сақталуын;
 - 5) кеме жұмысының берілген техникалық-пайдалану сипаттамаларын;
 - 6) өз кемесінің сақталуына күрес құралдарын және басқа кемелер мен адамдарға көмек көрсету құралдарын тиімді пайдалануға тұрақты дайындығын;
 - 7) қоршаған ортаның ластануын болдырмауды;
6. Кемелерді техникалық пайдалануды ұйымдастыруды кеме иесі жүзеге асырады.

3. Кемелерді техникалық пайдалану

7. Кемені техникалық пайдалануды экипаж жүзеге асырады және жоба мен нормативтік құжаттамада көзделген техникалық-пайдалану көрсеткіштерінің мақсаты бойынша кеменің және кеменің техникалық құралдарының жұмысын қамтамасыз ететін вахталық қызметті атқару кезеңінде техникалық пайдалану жөніндегі іс-шаралар мен жұмыстар кешенін қамтиды.

8. Кемені техникалық пайдалану вахталық және кезекші басқару посттарынан жүзеге асырылады. Вахталық басқару посттарынан - оларда вахта персоналының тұрақты қатысуымен және кезекші посттарынан - оларда вахта персоналының тұрақты қатысуынсыз.

9. Кемелердегі вахталық және кезекші посттар белгіленген автоматтандыру класын негізге ала отырып, олардың жобасында айқындалады.

10. Кеме экипажы жүзеге асыратын техникалық пайдалану зауыт нұсқаулықтарына сәйкес жүргізіледі және кемелердің техникалық құралдарының жұмыс режимін іс-қимылға дайындығын тексеруді, іс-қимылға енгізуді және шығаруды, өзгерісін қамтамасыз етуді және ұстауды, берілген және нақты сипаттамаларын салыстыруды, істен шығуды бағалауды және тіркеуді, оларды бақылауды, есепке алуды және техникалық жай-күйін ұстауды білдіреді.

11. Пайдалану процесінде анықталған және оларды іс-қимылға шығаруға байланысты кеменің техникалық құралдарының ақаулығы вахта бастығының рұқсатымен жойылады. Кеменің қолданыстағы жағдайында оның техникалық құралдарын тоқтатуға болмайды, вахтадағылар адамдардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мен кеменің және оның механизмдерінің ықтимал қирауларын алдын алу үшін барлық шараларды қабылдайды.

12. Кеменің резервтік техникалық құралдарын жыл бойы шамамен бірдей уақытта жұмыс істейтіндей етіп кезекпен пайдалану ұсынылады.

13. Кеме механизмдері, құрылғылары және жүйелері жұмысының жай-күйін және режимін бақылау штаттық бақылау-өлшеу аспаптары мен авариялық-ескерту дабыл құралдарының көрсеткіштері бойынша, сондай-ақ механизмдер мен жүйелердің жалпы жай-күйін көзбен шолумен жүргізіледі.

14. Барлық авариялық-ескерту дабыл және авариялық қорғау құралдары тұрақты жұмыс істейді және дайындаушы зауыттың нұсқаулықтарына сәйкес мерзімді тексеріледі. Бақылау тексерулер немесе профилактикалық жөндеу кезінде оларды ажырату капитан мен механикке (аға механикке) баяндай отырып, вахта бастығының рұқсатымен ғана жүргізіледі, ол туралы кеме және машина журналына тиісті жазба жазылады.

15. Авариялық қорғау құрылғылары реттеледі және сынамаланады. Пайдалану кезеңінде сынамалардың кенеттен алынуы машина журналында тіркеледі. Сынамалау бірінші кіру портында қалпына келтіріледі.

16. Барлық өлшеу және бақылау құралдары жарамды жай-күйінде ұсталады және қолданыстағы куәліктері немесе тексеру белгілері болады.

17. Авариялық-ескерту дабылы мен авариялық қорғау құралдары іске қосылған кезде вахта механигі іске қосылған себебін анықтайды және бұл туралы механикке (аға механикке) хабарлай отырып, механизмдердің бұзылуын болдырмау және анықталған ақаулықтарды жою бойынша қажетті шараларды қабылдайды. Көрсетілген құралдар жүйелі түрде жалған іске қосылған кезде де вахта механигі оларды ажыратады және механизмдердің жұмыс режимін қалпына келтіреді, бұл туралы капитанның вахталық көмекшісін және механикті (аға механикті) хабардар етеді. Кеме және машина журналдарына тиісті жазба жазылады. Вахта механигі авариялық ескерту дабылы немесе авариялық қорғау ажыратылған механизмнің жұмыс параметрлеріне бақылауды күшейту бойынша шаралар қабылдайды.

18. Кеменің, тасымалданатын жүктің бұзылу немесе адамдардың қаза болу қаупі туындаған кезде капитанның вахталық көмекшісі авариялық-ескерту дабылы және авариялық қорғау құралдарын өзі ажыратады немесе ажыратуға нұсқау береді. Әрбір нақты ажырату жағдайында капитанның вахталық көмекшісі дереу капитанға және механикке (аға механикке) хабарлайды. Кеме және машина журналдарына тиісті жазбалар енгізіледі.

19. Бас қозғалтқыш күтпеген жағдайда тоқтап қалған кезде (амалсыздан немесе өздігінен пайда болған) капитанның вахталық көмекшісі (вахта механигі) болған оқиғаның себебін анықтау және оларды жою бойынша дереу қажетті шаралар қабылдайды. Басқа да жауапты техникалық құралдар күтпеген жағдайда тоқтап қалған кезде вахта персоналы резервтік техникалық құралдарды іске қосады (егер олар болса) және ол туралы кеме капитанының вахталық көмекшісіне және механикке (аға механикке) хабарлайды. Осы жағдайлардың барлығы кеме және машина журналдарында тіркеледі.

20. Барлық механизмдер мен жүйелер өзінің тікелей мақсаты бойынша пайдаланылады. Олардың жанында оларды іске қосуға дайындау, қосу, жұмыс режимін бақылау, оларды істен шығаруды тоқтату бойынша қысқа нұсқаулықтар ілінеді. Құрғату жүйесі, ағынды және балшықты сулар жүйесі сызбасында қоршаған ортаның

ластануын болдырмайтын вентильдер мен клинкеттерді пломбалау орындары көрсетіледі. Шетелге жүзетін кемелерде өрт сендіру жүйесі, рульдік машина, авариялық дизель-генератор, құтқару құрылғылары, құтқару шлюпкаларының қозғалтқыштары, авариялық өрт сорғыш, өртке қарсы және су өткізбейтін жабулар сияқты механизмдер мен жүйелерде нұсқаулықтар мен сызбалар халықаралық құқық нормаларына сәйкес мемлекеттік, орыс және ағылшын тілдерінде ілінеді.

4. Кемелерді тоқтап тұруға шығару

21. Кемелерді пайдаланудан тоқтап тұруға шығару навигация кезінде және навигацияаралық кезеңде кеме иесінің немесе кемені жалға алушының шешімімен жүзеге асырылады.

22. Кеме навигациялық кезеңде кеме иесінің немесе кемені жалға алушының шешімімен тоқтап тұруға шығарылады. Бұл ретте ол пайдаланудан кеменің техникалық құралдарын және жүйелерін суықта (жұмыс істемейтін жай-күйде) ұстаумен немесе оларды жұмыс режимінде қолдаумен шығарылады.

23. Кемелерді қыста тұруға қою кезінде орындалатын ұйымдастырушылық іс-шараларды, сондай-ақ кеменің жекелеген техникалық құралдарын консервациялап қыстайтын жай-күйге келтіру бойынша жұмыс құрамын және оларды орындау мерзімдерін кеме иесі немесе кемені жалға алушы белгілейді.

24. Кеменің техникалық құралдарын қысқы тоқтату кезеңіне консервациялау тиісті механизмді техникалық пайдалану жөніндегі нұсқаулыққа сәйкес жүргізіледі.

25. Кеменің техникалық құралдарын консервациялау, кеменің және кеме мүлігінің сақталуын, авариялық құтқару және өртке қарсы құрал-сайманды кемені қыстайтын жай-күйге келтіру процесінде іске қосуға дайындығы жөніндегі жұмыстарды орындау кеме капитанының басқаруымен жүзеге асырылады.

26. Кеме иесі немесе кемені жалға алушы кемелерді қыстайтын жай-күйге келтіру үшін мынадай жұмыстарды жүзеге асырады:

1) танкілерден, форпиктерден, ахтерпиктерден, су цистерналарынан, түпаралық бөліктерден, құдықтар мен тұндырғыштардан суды жеке ыдыстарға құю арқылы шығару, машина-қазандық бөлімдерді тазарту.

2) қыста отынмен және майлаумен қалатын вентильдер мен қылталарды, цистерналар мен бөлімдерді жабу және оларды сынамалау;

3) жолаушылар, қызметтік және шаруашылық үй-жайларын жинау;

4) кемеде бөлінген үй-жайларда инвентарьды, каюта мүліктерін және жылытылмайтын әрі ылғалды үй-жайларда сақтауға болатын кеменің басқа да жарақтарын қоймаға қою.

5) болат арқандарын сүрту және майлау;

- 6) жеңіл қоспалардан жасалған, хромдалған және никельденген бөлшектерді құрғатып сүрту және оларға техникалық вазелинді жағу;
- 7) электр камбуздар мен су қайнатқыштарды кеме желісінен ажырату;
- 8) барлық жанасатын және сырланбаған металл бөлшектерін кірден тазалау және майлау;
- 9) зәкір шынжырын беретін құрылғыға ерекше назар аудара отырып, зәкір шынжыры мен зәкірлерді тексеріп қарау;
- 10) майлау материалын бақылау, майлау майын жеке ыдыстарға құю арқылы төгу, қозғалтқыш қартерін жуу;
- 11) суды жеке ыдыстарға құю арқылы кетіру, жылу алмастырғыштың сыртқы қабатынан тыс кеңістіктерін шөгінділерден тазарту;
- 12) қозғалтқыштың суыту жүйесінен түсірмелі крандар арқылы қысылған ауаны үрлеумен суды кетіру;
- 13) отынды шығыс цистерналарынан түсіру;
- 14) білік сымды қозғалтқышпен тұйықтау;
- 15) бөлшектердің жылтыр және сырланбаған беттерін тазарту және майлап ашу;
- 16) суды су жүйелерінің құбыржолдарынан жеке ыдыстарға құю арқылы шығару, арматураның еруін болдырмау шараларын қабылдау;
- 17) суды сорғыштардан, сүзгіштерден, тұндырғыштардан, бактардан және цистерналардан жеке ыдыстарға құю арқылы шығару;
- 18) суды жеке ыдыстарға құю арқылы шығару, құбыраралық кеңістіктерді сумен жуу, күйеден тазарту;
- 19) жүйелер мен арматуралардан суды жеке ыдыстарға құю арқылы шығару кейінгілерді ішінара бөлшектеп шығару;
- 20) ашық металл беттерін майлау;
- 21) бақылау-өлшеу аспаптарын алу;
- 22) бас таратушы қалқаншаларды және барлық таратушы қалқандарды ажырата отырып, кемнің электр желісін қыстайтын жай-күйге келтіру;
- 23) электр машиналарын, таратушы және іске қосуды реттейтін құрылғыларды тазарту, құрғақ сүрту, герметикалық қалпақтың тығыздауыш құрылғыларын тексеру;
- 24) бақылау-өлшеу аспаптарын және қажетті жағдайларда сақтауға арналған автоматика блоктарын тазарту, бөлшектеу;
- 25) қышқыл аккумуляторлардың бақылау-жаттығу циклін жүргізу;
- 26) кемелердің отын құю және май цистерналарын, танкілері мен жүк бөлімдерін жеке ыдыстарға құю арқылы толық тазарту және газсыздандыру;
- 27) жүк трюмдері мен кеме үй-жайларында балшықты тас және борт қаптауын ашу.
27. Кемнің ұзақ мерзімге пайдаланудан (навигацияаралық кезеңнен астам) шығарған кезде кеме техникасы және кемнің тұтастай сақталуын қамтамасыз ету үшін

пайдаланудың сол немесе өзге де механизмдерін, құрылғыларын және жүйелерін пайдалану жөніндегі нұсқаулықтарға сәйкес арнайы консервациялау жүргізіледі.

5. Кемені пайдалануға дайындау

28. Кемені пайдалануға енгізу кеме иесі немесе кемені жалға алушы белгілеген тәртіпке сәйкес жүргізіледі. Кемені пайдалануға енгізудің алдында Заңның 33 бабының 1 тармағының талаптарына сәйкес және кеме иесі бекіткен штаттық кесте бойынша экипажбен толықтырылады.

29. Кемені пайдалануға енгізуді дайындау капитанның жалпы басшылығымен жүзеге асырылады. Кемені пайдалануға дайындауды жүргізуді тікелей басқару капитанның аға көмекшісіне және механикке (аға механикке) олардың лауазымдық міндеттеріне сәйкес жүктеледі.

30. Пайдалануға дайындық процесінде кемедегі байланыс және радионавигация аппаратурасын монтаждау, аккумуляторлық батареяларды және басқа жабдықтарды орнатуды қоса алғанда, кеме техникасы оны пайдаланудың техникалық шарттарына сәйкес жұмыс істейтін жай-күйге келтіріледі.

Кеме экипажы жүргізетін кеменің техникалық құралдарын пайдалануға дайындығы олардың жай-күйін мұқият тексеріп қарау мен тексеруді және егер қажет болса, бөлу элементтерін, іске қосу және реверсивтік құрылғыларды, басқару, бақылау, сигнализация және қорғау құралдарын, ал қажет болған жағдайда сынамалық іске қосу мен механизмдерді ауыстыруды қоса алғанда, оларды реттеуді қамтиды.

Сынамалық іске қосу барлық басқару пункттерінен жүргізіледі.

31. Кемені пайдалануға дайындау кезінде мыналардың жарамдылығы мен іс-қимылға дайындығына ерекше назар аударылады:

- 1) руль құрылғысы;
- 2) зәкір құрылғысы;
- 3) авариялықдабыл;
- 4) электр жабдықтары мен жарықтандыру;
- 5) құтқару құралдары;
- 6) байланыс құралдары;
- 7) қашықтықтан басқару;
- 8) құрғату жүйелері;
- 9) экологиялық жапқыштар;
- 10) су өткізбейтін және өртке қарсы жапқыштар;
- 11) авариялық мүліктер.

32. Кеме дайындық кезінде инвентарьмен, қосалқы бөлшектермен, басқа кемелік жабдықталумен толықтырылады.

6. Кемені бункерлеу

33. Кеменің энергетикалық қондырғыларында пайдаланылатын отын және май дизельдердің, қазан агрегаттары мен механизмдердің техникалық шарттарында белгіленген сыртқы ортаның әртүрлі жағдайларында оңтайлы көрсеткіштермен олардың тиімді және сенімді жұмысын қамтамасыз етуі тиіс.

34. Кемеге отын мен майды қабылдау жабық тәсілмен жүргізіледі.

Бункерлеуді капитан кеме иесі бекітетін нұсқаулыққа сәйкес немесе оның тапсырмасы бойынша отын мен майға арналған паспорт немесе сертификат болған кезде жүргізеді. Ол құжаттарда таңбасы және негізгі физика-химиялық сипаттамалары көрсетіледі.

35. Кемеге қабылданатын отын мен майдың әрбір топтамасынан сынама (отын мен майдың температурасы көрсетіле отырып, бункерлеуші пломбалаған) алынады, ол кемеде осы партияны барлық пайдалану мерзімі ішінде сақталады.

36. Қабылдау немесе пайдалану кезінде отын немесе май сапасында күдік тудыратын белгілер болса механик (аға механик) іріктеп алынған сынаманы талдау үшін зертханаға жібереді, оның нәтижелері бойынша оларды пайдалану мүмкіндігі немесе жеткізушіге шағым беру туралы шешім қабылданады.

37. Кемеде отын мен майды қабылдау, сақтау және оның жұмсалуды бақылауды, тиісті құжаттаманы ресімдеуді механик (аға механик) жүзеге асырады. Мұнай өнімдерін қабылдау бойынша операциялар капитанның вахталық көмекшісінің шешімімен жүргізіледі.

38. Отын мен майды қабылдау кезінде төгілуді болдырмау үшін кеме мен бункерлеуші арасында тікелей байланыс орнатылады.

39. Кеменің энергетикалық қондырғыларында қолданылатын отын қондырғылардың қалыпты жұмысын бұза алатын суды және механикалық қосындыларын кетіру мақсатында тиісті дайындықтан өтеді.

40. Майлау материалдарын уақтылы ауыстыру және жұмыс істейтін механизмдер мен жүйелерде оларды үнемдеп жұмсау үшін кемелерде қолданылатын майдың, майлау және арнайы сұйықтықтардың жай-күйін бақылау қамтамасыз етіледі. Жұмысқа арналған майлардың сапасын бақылауды механик (аға механик) жүргізеді.

Майларды ауыстыру ақаулық көрсеткіштері бойынша жүзеге асырылады.

41. Кемедегі отын мен майдың шығысын есептеуді механик (аға механик) жүргізеді. Май мен отын шығысы бойынша есеп беру тәртібін және нысанын кеме иесі айқындайды.